

Nader onderzoek vleermuizen en jaarrond beschermde broedvogels

Retraitehuis Uden

Gemeente Uden

Nader onderzoek vleermuizen en jaarrond beschermde broedvogels Retraitehuis Uden

Gemeente Uden

Datum:

19 januari 2011

Projectgegevens:

NAT01-VLU00003-02a

CROONEN ADVISEURS

ruimtelijke vormgeving & ordening

Postbus 435 – 5240 AK Rosmalen

T (073) 523 39 00 – F (073) 523 39 99

E info@croonen.nl – I www.croonenadviseurs.nl

Croonen Adviseurs is aangesloten bij
het Netwerk Groene Bureaus

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Huidige situatie	5
1.3	Voorgestane ontwikkeling	7
2	Methode	9
2.1	Vleermuisonderzoek	9
2.2	Onderzoek jaarrond beschermde broedvogels	10
3	Resultaten	11
3.1	Vleermuizen	11
3.2	Jaarrond beschermde broedvogels	12
4	Conclusies en aanbevelingen	14
4.1	Conclusies onderzoek	14
4.2	Toetsing Flora- en faunawet	14
4.3	Aanbevelingen	15
5	Bronnen	17

Bijlagen:

Bijlage I – Soortbeschrijvingen

Bijlage II – Toetsingskader Flora- en faunawet

Bijlage III – Kaart bomen met holtes

1 Inleiding

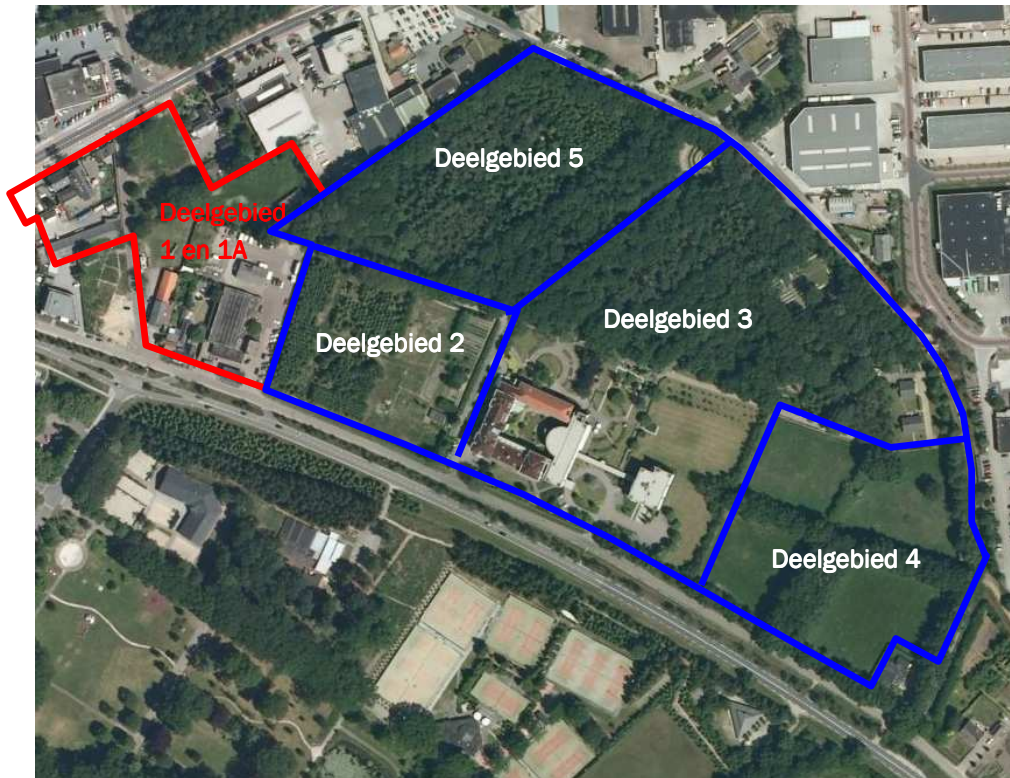
1.1 Aanleiding

In ruimtelijke plannen is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten. Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. In dit kader is in 2008 een quickscan flora en fauna uitgevoerd op de locatie van het Retraitehuis in Uden (Croonen Adviseurs, 4 maart 2008), gevolgd door een vleermuizeninventarisatie. In 2011 is de quickscan flora en fauna geactualiseerd (Croonen Adviseurs, 21 april 2011). Gebleken is dat vleermuizen mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. Indien dat het geval is dan heeft de ruimtelijke ingreep mogelijk consequenties voor deze soorten. Daarom is aangeraden een nader onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

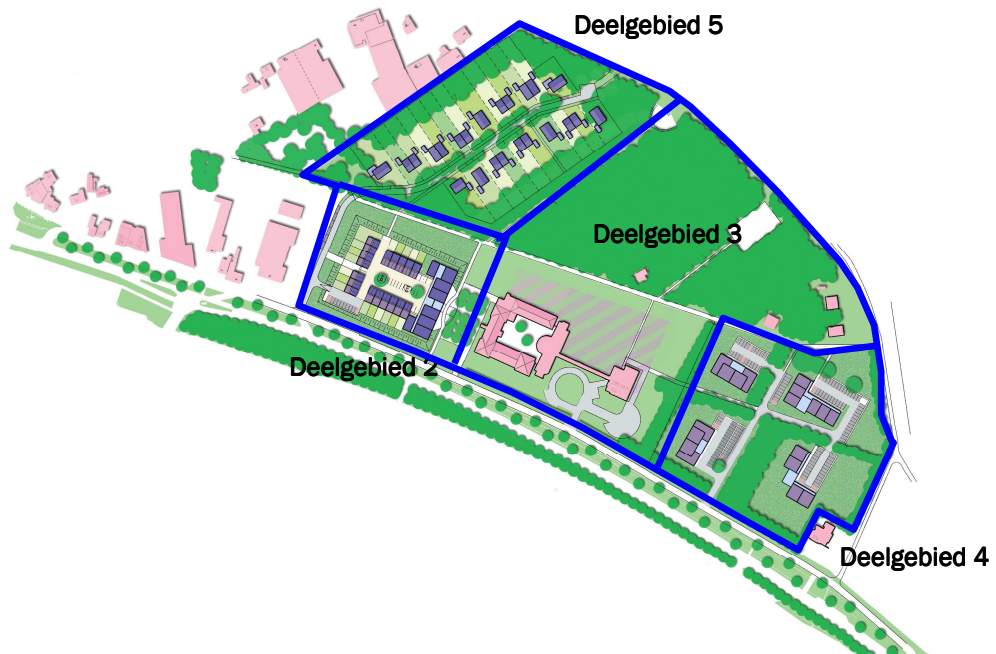
1.2 Huidige situatie

Het plangebied ligt aan de rand van de bebouwde kom van Uden, tussen het bedrijventerrein Loopkant aan de noordoostzijde en een groot sportpark aan de zuidzijde. Het plangebied wordt begrensd door de Volkelseweg aan de zuidkant, de Loopkantstraat aan de noordwestkant en de Molenheiderweg aan de noordoostkant. Het te ontwikkelen gebied is ongeveer 10 hectare groot en bestaat grofweg uit een noordelijk gelegen boszone en een zuidelijke parkzone met een fraai wandelpad op de scheiding.

Het ontwikkelingsgebied is onderverdeeld in 5 deelgebieden. Deelgebied 1 en 1a worden niet binnen de bestemmingsplanperiode gerealiseerd en zijn derhalve buiten het bestemmingsplan gehouden. Ter verduidelijking is de ligging en begrenzing van het plangebied weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Begrenzing ontwikkelingsgebied met onderverdeling in 5 deelgebieden; deelgebied 1 en 1a vallen buiten het plangebied van het bestemmingsplan (bron: Bing Maps, 2011)

Figuur 2. Stedenbouwkundig plan met deelgebieden (bron: Croonen Adviseurs, 2011)

1.3 Voorgestane ontwikkeling

Voor het plangebied is het programma als volgt:

Deelgebied	Woningen
2	18 grondgebonden woningen (rijwoningen) 28 appartementen.
3	Behoud en versterking huidige functie Retraitehuis.
4	72 appartementen.
5	Circa 20 tot 25 grondgebonden woningen (vrijstaand en twee-onder-één-kap). De exacte verdeling is nog flexibel. Vooralnog is uitgegaan van 7 vrijstaande woningen en 16 twee-onder-één-kap woningen.

Deelgebied 2

In deelgebied 2 wordt een wooncomplex gerealiseerd met een centrale as. De entrees van de woningen liggen aan de binnenzijde van het complex. De tuinen van de grondgebonden woningen liggen aan de buitenzijde. Door een lage erfafscheiding (gelegen op een talud) rondom wordt het naar binnen gekeerde van het complex benadrukt.

Het complex staat in een robuust en licht golvend landschap met ruige grassoorten. Het plein is het verbindend element tussen het wooncomplex en het Retraitehuis. Op deze ruimte komen zitplekken, voorzien van een bomendak. Vanuit het complex is er een verbinding met het wandelpad langs de bosrand om daarmee de verbinding te maken met het woongebied in deelgebied 5.

Deelgebied 3

Deelgebied 3 is het gebied dat hoort bij het Retraitehuis met woonzorgvoorzieningen en de losstaande bebouwing van het Arnoldusklooster. Het Retraitehuis behoudt de huidige verschijningsvorm. Ten behoeve van woonzorgvoorzieningen kan bebouwing worden toegevoegd. Deze dient qua massa en verschijning zodanig te zijn, dat het Retraitehuis en omgeving als rijksmonument zich duidelijk blijft onderscheiden. De afstand van deze bebouwing tot de bosrand dient minimaal 10 meter te bedragen.

Het bosgebied ten noorden van het hoofdwandelpad blijft gehandhaafd, waarbij er een nieuwe grens is vastgelegd met deelgebied 5. Het gebied ten zuiden van het hoofdwandelpad blijft voor het grootste deel de tuin in de huidige vorm. Het hoofdwandelpad en het bosgebied (met de begraafplaats en het monument) krijgen in dit deelgebied een informeel karakter. De tuin wordt ingericht als privé-domein.

Deelgebied 4

In deelgebied 4 wordt gestapelde bebouwing voorgestaan in een eigentijdse verschijningsvorm. Het centrale deel (lift/trap) dient zo transparant mogelijk (veel glas) te worden ingepast. In dit deelgebied is de oorspronkelijke landschappelijke 'kamerstructuur', gevormd door de hoog opgaande houtwallen, uitgangspunt voor de verkaveling. Op enkele plekken waar in de huidige situatie geen houtwallen aanwezig zijn, maar waar dit wel gewenst is in het toekomstige beeld, zijn nieuwe houtwallen voorzien in het stedenbouwkundig plan.

In de 4 kamers zijn appartementenblokken geprojecteerd met het bijbehorende parkeren. Het benodigde parkeren wordt per kamer opgelost. Het bezoekersparkeren is op maaiveld voorzien op grasstenen/blokken, verdeeld over de verschillende kamers. Op deze manier blijft het groene karakter zoveel mogelijk behouden. De parkeerruimte voor de bewoners ligt half verdiept ten opzichte van het maaiveld. Het parkeergebied wordt omzoomd door hagen. De complexen komen in een licht golvend landschap te liggen, voorzien van ruige grassoorten.

Deelgebied 5

In deelgebied 5 zijn vrijstaande woningen en twee-onder-één-kap woningen op ruime kavels geprojecteerd. Ter weerszijden van een boslaan zijn de kavels opgenomen. De kavels worden zodanig uitgegeven dat er naast een 'open' tuin, ook een bosdeel op de kavel aanwezig is (achterzijde kavel). In dit deel van de kavel zijn bebouwing en verharding uitgesloten. Hierdoor blijft het boskarakter gehandhaafd. Het woongebied wordt als het ware 'uitgesneden' uit het bomendak. Langs de boslaan zullen zo veel mogelijk waardevolle bomen worden gehandhaafd.

2 Methode

2.1 Vleermuisonderzoek

Er is gewerkt volgens de methode beschreven in de 'Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van batdetectors'. (Helmer, Limpens en Bongers, 1987).

Tijdens het onderzoek is (gericht) gezocht naar jagende, trekkende, en zwermende vleermuizen. Daarnaast is ook gezocht naar paarterritoria en verblijfplaatsen. Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een vleermuisonderzoek verspreid over het seizoen uit te voeren.

De vleermuisdetector is bij vleermuisonderzoek een onmisbaar apparaat. Met dit apparaat worden de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt. Door verschillen in klank, ritme en andere kenmerken is het mogelijk de verschillende soorten te onderscheiden en de aard van gedrag te bepalen.

Er is steeds met twee detectors gewerkt, een Petterson D200 en een Petterson D240x. De D200 was daarbij afgesteld tussen de 20 en 25 kHz en de D240x tussen de 40 en 45 kHz. Op die manier kunnen alle vleermuissoorten, waarvan het voorkomen in Nederland bekend is, worden ontvangen. Met de Petterson D240x detector kunnen tijdens het veldwerk opnamen worden gemaakt die achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van het programma Batsound. Vooral voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een vleermuisonderzoek verspreid over het seizoen uit te voeren. Het veldwerk is in zes bezoeken uitgevoerd van juni tot en met september 2008; drie bezoeken in de avond en drie bezoeken in de ochtend. Omdat de resultaten uit het vleermuisonderzoek 2008 enigszins achterhaald zijn, heeft er op 29 december 2011 een aanvullend veldbezoek plaatsgevonden.

Bij de vroege ochtendbezoeken lag de nadruk op het zoeken naar kolonieplaatsen middels het waarnemen van inzwermende vleermuizen. De detector was daarbij meestal afgesteld op 22 kHz. Tijdens de avondbezoeken is er vooral gelet op uitvliegende vleermuizen en is nagegaan hoe de vleermuizen het terrein gebruiken. De detector was daarbij wisselend afgesteld op 45 kHz en 25 kHz. Op die manier moeten alle vleermuissoorten waarvan het voorkomen in Nederland bekend is goed te ontvangen zijn.

Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind (meer dan 3 Beaufort), langdurige regenval, dichte mist en temperaturen onder de 12 graden zijn belemmerende factoren. Tijdens dergelijke weersomstandigheden is er niet gewerkt.

Bij het aanvullend veldbezoek op 29 december 2011 is alleen gekeken naar de mogelijkheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in te verwijderen bomen. Hiervoor is de winter uitermate geschikt. De bladeren van de bomen zijn dan afgevallen, waardoor de holtes en spleten goed zichtbaar zijn. De bomen met geschikte holtes of spleten zijn aangegeven op een gedetailleerde kaart met ingemeten bomen.

Gedurende de veldbezoeken werd het onderzoeksgebied te voet doorkruist, zodanig dat een gebiedsdekkende inventarisatie werd verkregen.

2.2 Onderzoek jaarrond beschermde broedvogels

Omdat de vogelinventarisatie pas eind mei/begin juni gestart kon worden was het niet meer mogelijk om een vogelinventarisatie uit te voeren middels de karteringsmethode. Om toch iets over de vogelstand te kunnen zeggen is het onderzoek beperkt tot de (relatief onnauwkeurige) turfmethode, ook wel aangeduid als de integrale methode.

Bij de turfmethode worden de waarnemingen niet op een kaart van het onderzoeksgebied ingetekend (zoals bij de territorium kartering), maar wordt volstaan met het turven van het aantal individuen of paren per soort. Dit wordt uitgevoerd in de periode maart tot en met augustus. Per broedseizoen zijn daarvoor 5 á 10 bezoeken nodig.

Voor dit onderzoek is het veldwerk beperkt tot drie veldbezoeken in de periode juni tot en met augustus en gewerkt volgens de turfmethode. Daarbij is alleen het aantal soorten geturfd. Dus niet de aantallen paren per soort.

Tijdens de onderzoeksrondes is gelet op zingende mannetjes, paren (bij potentiële nestplaats) en aanwijzingen voor nesten (nestbouw, bezoek aan waarschijnlijke nestplaats, transport van voedsel of ontlastingspakketjes of bedelende jongen in nest).

3 Resultaten

3.1 Vleermuizen

In het onderzoeksgebied zijn de volgende twee soorten vleermuizen (zie figuur 3) waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*;
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*.

Tijdens de inventarisatieronden zijn de waarnemingen op een veldkaart ingetekend en na afloop overgezet op een soortkaart. Aan het eind van het seizoen zijn de waarnemingen gebundeld op een verzamelkaart (zie figuur 3). De waarnemingen zijn hierop per soort middels een gekleurde stip weergegeven.

Figuur 3. Waarnemingen vleermuizen 2008. De rode stippen zijn waarnemingen van de gewone dwergvleermuis, de gele stippen zijn waarnemingen van de ruige dwergvleermuis.

Alle waarnemingen betreffen jagende vleermuizen in de nabijheid van bomen of gebouwen. Er zijn geen kolonieplaatsen gevonden. De vleermuizen komen van alle kanten naar het gebied toe vliegen, echter vooral via de Molenheiderweg.

Vreemd genoeg zijn er tijdens twee rondes, onder voor vleermuizen goede omstandigheden, totaal geen vleermuizen waargenomen, ook niet in de omgeving van het plangebied.

Opvallend is, gezien het grote aantal spechtenholten, dat er weinig boombewonende vleermuizen zijn aangetroffen. De ruige dwergvleermuis is de enige boombewonende soort die is aangetroffen. Er zijn echter geen verblijfplaatsen aangetroffen.

De gewone dwergvleermuis is een gebouwbewonende soort en gebruikt het plangebied voornamelijk als foerageergebied. Mogelijk heeft de gewone dwergvleermuis verblijfplaatsen in gebouwen in de directe omgeving van het plangebied.

Tijdens het veldbezoek in december 2011 zijn in enkele te verwijderen bomen holtes of spleten aangetroffen. Rond deze holtes en onder de bomen zijn echter geen sporen gevonden van gebruik door vleermuizen. De bomen met holtes zijn aangegeven in bijlage 3.

3.2 Jaarrond beschermde broedvogels

In totaal zijn 22 soorten broedvogels vastgesteld (zie tabel 1).

Soort	Jaarrond beschermd Ffwet
Boomklever	nee, cat. 5
Boomkruiper	nee, cat. 5
Ekster	nee, cat. 5
Gaai	nee
Goudhaan	nee
Grauwe vliegenvanger	nee, cat. 5
Groene specht	nee, cat. 5
Grote bonte specht	nee, cat. 5
Heggenmus	nee
Houtduif	nee
Koolmees	nee, cat. 5
Merel	nee
Pimpelmees	nee, cat. 5
Roodborst	nee
Spreeuw	nee, cat. 5
Staartmees	nee
Tjiftjaf	nee
Tuinfluiters	nee
Vink	nee
Winterkoning	nee
Zanglijster	nee
Zwarte kraai	nee, cat. 5

cat. 5 = alléén omgevingscheck en alleen beschermd als zwaarwegend belang of ecologische redenen

Tabel 1. waargenomen broedvogelsoorten plangebied 2008.

De gierzwaluw is niet opgenomen als broedvogelsoort. De gierzwaluw is wel diverse malen jagend in groepjes gezien, maar er zijn geen waarnemingen gedaan van contact met de gebouwen in het onderzoeksgebied. Om deze reden is de soort niet als broedvogelsoort opgenomen.

Tijdens het broedvogelonderzoek zijn geen (nesten van) jaarrond beschermde broedvogelsoorten aangetroffen. Er zijn wel enkele soorten aangetroffen van categorie 5. Categorie 5-soorten zijn alleen jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Hiervoor dient te worden gekeken naar de zeldzaamheid van de soort en of de soort alternatieve nestplaatsen heeft in de omgeving (omgevingscheck).

Naast de bovengenoemde soorten vleermuizen en vogels zijn de eekhoorn, egel, buning en het konijn in het gebied waargenomen. Het aantal konijnen was opvallend hoog. De eekhoorn is beschermd volgens tabel 2 van de Flora- en faunawet.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies onderzoek

In totaal zijn in het plangebied en omgeving de onderstaande beschermde soorten aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*

Verblijfplaatsen, kolonies, baltsplaatsen of vliegroutes van vleermuizen zijn in het plangebied niet aangetroffen. Wel zijn foeragerende vleermuizen waargenomen in het plangebied. In de zuidwesthoek van deelgebied 5 zijn veel beuken aangetroffen met holtes of spleten (zie bijlage 3). Enkele holtes waren te klein om als verblijfplaats te dienen. Echter, een enkele is potentieel geschikt. Er zijn echter geen aanwijzingen gevonden van daadwerkelijk gebruik van de holtes door vleermuizen.

Verder zijn er geen (nesten van) jaarrond beschermde broedvogels aangetroffen in het plangebied. Wel zijn enkele soorten aangetroffen van categorie 5.

4.2 Toetsing Flora- en faunawet

4.2.1 Vleermuizen

Foerageergebied is beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied de verblijfplaats ook zou verdwijnen. Ondanks dat er wel holtes zijn aangetroffen in beuken in de zuidwesthoek van deelgebied 5, zijn er geen (sporen van) verblijfplaatsen aangetroffen. Wel foerageren binnen het plangebied diverse exemplaren van de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Er wordt door het voornemen geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen aangetast, daarnaast blijft het huidige bos grotendeels intact. Hierdoor worden geen verbodsbepalingen overtreden van de Flora- en faunawet.

Op basis van het uitgevoerde vleermuisonderzoek kan in alle redelijkheid worden gesteld dat de voorgenomen plannen weinig of geen invloed zullen hebben op de vleermuisactiviteiten die zijn vastgesteld binnen het plangebied. Voor wat betreft vleermuizen zijn er geen belemmeringen te verwachten ten aanzien van de Flora- en faunawet.

Het strekt echter tot de aanbeveling de bomen met holtes te controleren door een vleermuisdeskundige op gebruik door vleermuizen alvorens deze worden gekapt. Indien verblijfplaatsen worden aangetroffen, wordt aanbevolen vleermuiskasten op te hangen in de directe omgeving bedoeld voor boombewonende vleermuizen (vleermuiskasten met ontwerp verbeterde versie Jan Boshamer).

Het ophangen van deze kasten en het bepalen van een geschikte locatie dient uitgevoerd te worden onder begeleiding van een deskundige¹ op het gebied van vleermuizen. Als de verblijfplaatsen niet meer in gebruik zijn door vleermuizen, kunnen deze worden gekapt.

4.2.2 Jaarrond beschermde broedvogels

Er zijn geen jaarrond beschermde broedvogels aangetroffen, enkel een aantal soorten opgenomen in categorie 5 (zie tabel 1). Categorie 5-soorten zijn alleen jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Hiervoor dient te worden gekeken naar de zeldzaamheid van de soort en of de soort alternatieve nestplaatsen heeft in de omgeving (omgevingscheck).

De aangetroffen soorten zijn niet zeldzaam in de regio. In de regio komt onder meer het natuurgebied de Maashorst voor, waar grote populaties voor komen van de aangetroffen soorten. Hiernaast blijft binnen het plangebied het grootste gedeelte van het bos gehandhaafd. Ook is er in de directe omgeving afdoende alternatief leefgebied en nestgelegenheden aanwezig voor de aangetroffen categorie 5 soorten. Hiermee zijn er voor de aangetroffen categorie 5 soorten geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden om de soorten jaarrond te beschermen. Voor wat betreft jaarrond beschermde broedvogels zijn er geen belemmeringen ten aanzien van de Flora- en faunawet.

4.3 Aanbevelingen

Hieronder worden enkele aanbevelingen gedaan waarbij het aan de initiatiefnemer is om deze al dan niet op te volgen. De aanbevelingen voor vleermuizen zijn geheel op vrijwillige basis en hebben geen gevolgen indien ze niet worden opgevolgd.

Alhoewel er geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen maken vleermuizen wel gebruik van de omgeving in en nabij het plangebied. Om te voorkomen dat vleermuizen tijdens de werkzaamheden worden verstoord, wordt aangeraden om het aanbrengen van verlichting zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de bouw). Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn namelijk gevoelig voor lichtverstoring.

Indien gewenst zou tevens in het toekomstige ontwerp rekening gehouden kunnen worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstorend is voor vleermuizen. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden.

¹ Onder een deskundige wordt verstaan iemand die voor de relevante situatie en soorten aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Dat kan zijn een ecooloog van een ecologisch adviesbureau, iemand die aantoonbaar actief is op het gebied van soortenmonitoring of iemand die aantoonbaar actief is op het gebied van soortbescherming en aangesloten/werkzaam bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (bijvoorbeeld RAVON, VZZ, Vogelbescherming, FLORON, SOVON, etc.).

Daarnaast willen wij erop attenderen dat er speciaal voor renovatie of nieuwbouw onderhoudsvrije vleermuizenkokers in de handel zijn die ingemetseld kunnen worden en zogenaamde vleermuiskwartieren die eenvoudig te bevestigen zijn aan muren. Ook zijn er voor gierzwaluwen nestkasten verkrijgbaar die kunnen worden ingepast in de nieuwbouw. Deze positieve maatregelen zijn veelal eenvoudig en met geringe meerkosten in nieuwbouw in te passen.

5 Bronnen

Hustings, M.F.H. Kwak, M.J.S.M. Reijnen & P.F.M. Opdam, 1984. Handboek vogelinventarisatie. Natuurbeheer in Nederland deel 3. PUDOC/Vogelbescherming, Wageningen/Zeist.

Limpens, H., Twisk, P., Veenbaas, G., 2004. Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouw, Delft, en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Limpens, H., Regeling, J., Koelman, R., 2009. Vleermuizen en planologie.

Twisk, P., i.s.m. de Zoogdierverseniging, 2008. Handleiding Netwerk Noord-Brabant Vleermuizen en Steenmarters in Gebouwen.

Twisk, P., Limpens, H., 2006. Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan voor de vleermuizen in Noord-Brabant. Uitgave Provincie Noord-Brabant.

Van Dijk, A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage I

Soortbeschrijvingen

Soortbeschrijvingen aangetroffen soorten

Gewone Dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) is een zeer kleine, roestbruine tot donkerbruine vleermuis met donkerbruine of zwarte oren, een romplengte van niet meer dan vijf cm en een gewicht van 3,5 tot 8 gram. De naar verhouding lange, smalle vleugels (spanwijdte 18 tot 24 cm) maken dat ze in de vlucht groter lijken dan ze zijn.

De gewone dwergvleermuis is een algemeen voorkomende soort die hoofdzakelijk verblijft in gebouwen (spouwmuren, dakbetimmering, onder daken, enz.). Het dier jaagt in de beschutting van opgaande vegetatie, binnen de bebouwing in tuinen en bij straatlantaarns, boven water, in bossen en langs bosranden, in en langs lanen, bomenrijen, singels, houtwallen en holle wegen. Gewone dwergvleermuizen gebruiken de verblijfplaatsen binnen het netwerk van een kraamkolonie plaatstrouw, maar verhuizen daarbinnen vaak. Mannetjes bezetten in de bebouwde omgeving een territorium. Hier wordt vooral tussen eind augustus en begin oktober fanatiek gebaltst. Ergens binnen dit territorium wordt een paarplaats gezocht. De precieze locatie is moeilijk vast te stellen; het gaat dan om spleten en gaten in gebouwen, plekken die in de winter door kleine groepen ook als winterverblijf worden gebruikt. Overwinterende dieren verblijven vooral in gebouwen, in spouwmuren, achter daklijsten en onder dakpannen, maar ook in spleten in muren van forten. Daarnaast gebruiken ze onderaardse kalkgroeven als winterslaapplaats. Ze kiezen meestal vorstvrije, wat warmere en droge plaatsen.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) is een kleine vleermuis, met een lengte van circa 5,5 cm, een gewicht van 6 tot 15,5 gram en een spanwijdte van 23 tot 25 cm. Het is een donkerbruine tot roodbruine vleermuis met kleine, zwarte, ronde oren. De soort is iets groter en zwaarder dan de verwante gewone dwergvleermuis en heeft een duidelijke beharing tot op een derde van de bovenzijde van de staartvlieghuid en aan de onderzijde van de dijbenen. In de vlucht oogt de ruige dwergvleermuis wat groter dan de gewone dwergvleermuis.

De ruige dwergvleermuis is in ons land een algemeen voorkomende soort, waarvan de verspreiding en aantallen stabiel lijken. Het is een soort van half open, bosrijke landschappen. Vaak jagen ze langs bosranden, door lanen, boven open plekken in bos en langs houtwallen. Waterpartijen en beschutte oevers vormen een belangrijk onderdeel van het leefgebied. Bij relatief windstil weer kunnen ze tot ver boven open water vliegen. Ze jagen ook graag bij straatlantaarns. Echter, bebouwing en ook open gebied zijn minder in trek. Kraamgroepen zijn in Nederland nauwelijks gevonden. Uit het buitenland zijn deze bekend van spleten en gaten in bomen, uit nest- en vleermuiskasten, in wildkansels en in gebouwen achter betimmeringen, achter daklijsten, onder dakbedekking en op zolders. Twee Nederlandse kraamgroepen bewoonden spouwmuren. Solitaire mannetjes en kleine groepen zijn gevonden in spleten en gaten in bomen, achter

loshangend schors en in kasten. Ze gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Ze jagen tot op 5 à 10 km van de verblijfplaats, waarbij de vliegroutes zoveel mogelijk lijnvormige structuren volgen. Roepende territoriale mannetjes en paarverblijven zijn in Nederland gevonden in nest- en vleermuiskasten, boomholtes, achter daklijsten en betimmeringen, maar ook onder pannen of in spouwmuren. Vaak liggen er grote groepen paarverblijven of -territoria in een klein gebied bijeen. Oude hollenrijke loofbossen in de buurt van waterpartijen kunnen worden tot echte paargebieden van ruige dwergvleermuizen, waar haast in elke boom een mannetje zit te roepen. Maar ook de bebouwde kom langs de kust of bij rivieren kan volop gebruikt worden. Veelal gaat het om langjarig gebruikte, traditionele paargebieden.

Bijlage II

Toetsingskader Flora- en faunawet

Toetsingskader Flora- en faunawet

Inleiding

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' - principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2). Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Verbodsbepalingen

In de Flora- en faunawet staat een aantal verbodsbepalingen om beschermde soorten specifiek te beschermen. Deze verbodsbepalingen zijn opgenomen in artikel 8 tot en met 18, waarbij artikel 8 tot en met 12 direct betrekking hebben op de bescherming van (standplaatsen van) planten en (leefgebieden van) diersoorten. Hieronder zijn beknopt de verbodsbepalingen op een rij gezet:

- Artikel 8) het is verboden beschermde planten te plukken, te snijden, te vernielen of op een andere manier te verwijderen;
- Artikel 9) het is verboden om beschermde dieren te verwonden, te doden of te vangen;
- Artikel 10) het is verboden om beschermde dieren opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11) het is verboden om nesten, voortplantings- of andere vaste verblijfplaatsen van dieren te verstoren of aan te tasten;
- Artikel 12) het is verboden om eieren van beschermde dieren te rapen, te beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling of ontheffing verbodsbepalingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I): www.drloket.nl. Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht. Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan.

Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- bescherming van flora en fauna;
- volksgezondheid of openbare veiligheid;
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EL&I door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Procedure ontheffingsaanvraag

Tabel 2-soorten

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt en geen ontheffing nodig is. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Tabel 3-soorten

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen (zie 2.4.4). Dat zelfde geldt voor vogelsoorten (zie 2.4.5).

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen.

Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) (bij een aanvraag onder de omgevingsvergunning) of een 'positieve afwijzing' (bij een regulier ingediende aanvraag) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van EL&I. Het Ministerie van EL&I geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

- het Ministerie van EL&I geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
- de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Bijlage III

Kaart bomen met holtes

